

Verslag van de 9de plenaire zitting –vrijdag 14 december 2012

I. Inleiding

Mevr. D'hondt, voorzitter van de NCRK, heet iedereen welkom op de negende plenaire zitting van de Commissie.

De agenda werd kort toegelicht:

- samenvatting van de realisaties van het secretariaat, in samenwerking met de leden van de NCRK, sinds juli 2012.
- voorstelling van het resultaat van twee lange termijnwerkzaamheden binnen de Commissie:
  - de uitwerking van een sjabloon voor de IVRK-rapportering
  - het overzicht van de opvolging die door de verschillende entiteiten wordt en zal worden gegeven aan de slotbemerkingen die het VN-Kinderrechtencomité formuleerde bij het derde en vierde periodieke IVRK-rapport dat in juni 2010 in Genève werd besproken.
  - korte toelichting door de gemandateerde van enkele overheden bij de werkzaamheden die in dat verband op hun overheidsniveau plaatsvinden.
- toelichting bij de stand van zaken van het hervormingsproces voorzien voor de NCRK, in samenhang met de beoogde oprichting van een nationaal mensenrechteninstituut
- stand van zaken van de lopende ratificatie van het klachtenprotocol bij het IVRK en toelichting bij de initiatieven die het NCRK-secretariaat ter zake plant voor 2013.

II Werkzaamheden NCRK

1 Overzicht realisaties juni – december 2012

a Samenwerking met de FOD Buitenlandse Zaken (CoorMulti en Permanente Vertegenwoordiging van België in Genève en N.Y.)

Het secretariaat is overgegaan tot een nieuwe consultatie van de leden van de NCRK-Expertenwerkgroep die in 2011 in het leven is geroepen naar aanleiding van de raadpleging van de NCRK aangaande het ontwerp van initieel rapport van België inzake het Verdrag betreffende de rechten van personen met een handicap. In 2012 werd de NCRK geraadpleegd in het kader van de Belgische bijdrage aan de vijfde Conferentie van Verdragsluitende Partijen in het kader van het UNCRPD (New York, 12-14 september 2012). Na elektronische raadpleging van de genoemde werkgroep heeft het secretariaat ingestaan voor de redactie van de Belgische verklaring neergelegd ter gelegenheid van de rondetafel betreffende kinderen met een handicap.

In die verklaring heeft België bijzondere aandacht gevraagd voor drie aspecten betreffende de rechten van kinderen met een handicap:

- non-discriminatie in de toegang tot steun voor personen met een handicap: naar een verruimde toegang voor vreemdelingen met een handicap

- het centrale belang van informed consent om toegang tot en inclusie in gezondheidsprogramma's te waarborgen: België drong aan op een discussie over de concrete verplichtingen die voor de Verdragsstaten uit dit beginsel voortvloeien. Het voorstel bestond erin van start te gaan met de uitwerking van een eenvormige definitie van 'informed consent' en het recht op bescherming van de persoonlijke integriteit, noties die in art. 17 CRPD vervat zijn. Weliswaar bestaat er consensus over het belang om te voorzien in beroepsmogelijkheden en een onafhankelijke monitoring van het beleid ter zake (zie punt 3 van de Guidelines bij art. 17 CRPD; zie ook meer algemeen: art. 7.3 CRPD, §24 General Comment n°9 CRC en General Comment nr. 5 (1994) CES CR betreffende personen met een handicap).

Welke uitspraak in beroep is evenwel in overeenstemming met art. 17 CRPD? Welke reactie is aangewezen bij weigering van toestemming door een minderjarige, rekening houdend met het concrete type van interventie (al dan niet levensnoodzakelijk, al dan niet zorgontlastend)? Noch op internationaal, noch op nationaal niveau is deze vraag uitgeklaard. Deze vraag rijst zowel bij alle minderjarigen met een handicap als bij volwassenen met een verstandelijke handicap.

In de dagdagelijkse praktijk rijst deze vraag eveneens met betrekking tot de toediening van medicatie.

- het belang om te investeren in de emancipatie van personen met een handicap, wat in België wordt nagestreefd met het persoonlijk assistentiebudget en door de zorg voor een continuüm tussen levensfasen: reeds vóór de CRPD de emancipatie- en inclusiegedachte voor personen met een handicap centraal stelde (art. 19 CRPD), maakte het V.N.-Kinderrechtencomité er een aandachtspunt van in §9, c) General Comment n°9 CRC: overbescherming leidt tot feitelijke discriminatie.

België erkent dan ook de noodzaak om te investeren in de emancipatie van personen met een handicap, enerzijds door middel van ondersteuning in het gezin via zowel opvoedingsondersteuning als een persoonlijk assistentiebudget en anderzijds door het verzorgen van een continuüm tussen levensfasen.

Om de inspanningen te meten die worden geleverd om het verblijf in een instelling zo kort mogelijk te houden, is het nuttig de inspanningen in kaart te brengen die deze overgang van residentiële opvang naar zelfstandig wonen begeleiden.

- een tweede samenwerking met de CoorMulti betrof het 16de, 17de, 18de en 19de rapport van België betreffende het Verdrag voor de uitbanning van raciale discriminatie (CERD) en het 3e CAT-rapport van België. Deze rapporten van België werden onlangs voorgelegd aan de betrokken comités. Het secretariaat van de NCRK heeft in het kader van hun redactie adviezen uitgebracht. Enerzijds werden daarbij de door de Commissie verstrekte adviezen evenals informatie inzake enkele punten met betrekking tot de rechten van het kind in herinnering gebracht. Anderzijds hebben we opnieuw herinnerd aan ons verzoek om een systematische langdurige raadpleging binnen een redelijke termijn van het maatschappelijk middenveld voor de redactie van de Belgische rapporten, zoals ook gebeurd is binnen de NCRK voor rapporten inzake kinderen.

- in september 2012 heeft een tussentijdse evaluatie plaatsgehad van het UPR-rapport. In deze context werd onder meer door België een eindstandpunt ingenomen omtrent het behoud van de interpretatieve verklaring met betrekking tot art. 2 van het Verdrag.

- eveneens in september werd het Secretariaat geraadpleegd door de FOD Buitenlandse Zaken in het kader van de ontwerp-resolutie van de Algemene Vergadering van de VN betreffende de rechten van het kind.

b Advies in het kader van de uitwerking van een nieuwe kadernota integrale veiligheid

De Ministers van Binnenlandse Zaken en van Justitie hebben de niet-beleidsvertegenwoordigende leden van de NCRK (de overheden werden namelijk rechtstreeks geraadpleegd) geraadpleegd in het kader van de uitwerking van een nieuwe Kadernota Integrale Veiligheid. Aangezien de beperkte consultatietermijn niet toeliet om een gezamenlijk advies uit te schrijven, heeft de voorzitter de leden een ontwerp van antwoord voorgelegd dat systematisch verwees naar relevante slotbemerkingen uitgebracht in 2010 door het V.N.-Kinderrechtencomité naar aanleiding van het voorgaande Belgische IVRK- en OPSC-rapport van België (CO) en naar relevante doelstellingen voor de toekomst, opgenomen in diezelfde rapporten (DT). Aldus werden de beginselen die deze CO en DT voorstaan, in herinnering gebracht. Meerdere leden hebben aan deze reactie een opmerking toegevoegd aangaande de praktijk van de gemeentelijke administratieve sancties (GAS) en hebben erop aangedrongen om in een latere ontwerp-fase van de kadernota hierover geraadpleegd te worden. Sindsdien is er geen nieuwe consultatie plaatsgevonden.

c Consultatie in het kader van het EU-Agentschap voor de Fundamentele Rechten (FRA)

Het NCRK-secretariaat werkt nauw samen met de Belgische verbindingsagent voor de FRA, met het oog op een optimale afstemming van de activiteiten van de FRA op de Belgische prioriteiten. Een vragenlijst werd beantwoord met het oog op de bepaling van de FRA-prioriteiten voor 2014 en er heeft een consultatie plaatsgevonden op Belgisch niveau betreffende de samenwerking tussen de FRA en de Lidstaten, in de vorm van een vergadering op initiatief van de FOD Justitie betreffende het jaarverslag 2011 van de FRA, de rol van de nationale verbindingsagenten en de samenwerkingsmodaliteiten.

d General Comments in uitwerking

De jaarlijkse 'Day of general discussion' van het VN-Kinderrechtencomité werd op 28 september 2012 gewijd aan "het recht van alle kinderen in de context van internationale migratie".

Het debat ging van start met een reflectie over de criminalisering van migrantenkinderen door het hanteren in de maatschappelijke en politieke debatten van termen als 'illegaal'. Dergelijke woordenschat draagt bij tot de discriminatie, de xenofobie en het geweld waarmee deze kinderen geconfronteerd worden.

Er werd voorts stilgestaan bij de minimumverplichtingen van de Staten wat betreft de omgang met migrantenkinderen (onder meer inzake onderwijs, recht op informatie, recht op bijstand, bv voor migrantenkinderen met een handicap), bij de noodzaak om detentie van migrantenkinderen stop te zetten en bij het belang om het migratiebeleid vorm te geven vanuit een expliciete kinderrechtenbenadering, zowel op het niveau van de nationale migratiewetgeving, -plannen en politieke programma's als in de praktijk.

Het Kinderrechtencomité plant om, mede op basis van de besprekingen tijdens de Day of general discussion, in 2013 een nieuwe General Comment te wijden aan het thema.

Het Comité werkt momenteel ook een General Comment uit over children's rights and business principles. Tegen eind augustus 2012 werden de reacties op een eerste ontwerp ingewacht. Het ontwerp wordt momenteel herwerkt op basis daarvan.

Van 3 tot 5 december 2012 is op het niveau van de VN-Mensenrechtenraad in Genève een globale dialoog opgestart betreffende de impact van het zakenleven op mensenrechten. Op 3 december 2012 organiseerden de FOD Buitenlandse Zaken en het Global Compact Network Belgium een conferentie over het thema waarop een ruime vertegenwoordiging van CEO's het debat is aangegaan, onderling en met het middenveld.

Eveneens in uitwerking zijn een CRC General Comment on the right of the child to the enjoyment of the highest attainable standard of health (art. 24) en een Joint CEDAW-CRC General Recommendation / Comment on Harmful Practices.

2 Huidige werkzaamheden

a Sjabloon periodieke IVRK rapportering

De vraag naar de opmaak van een sjabloon voor de IVRK-rapportering dateert reeds van de werkgroep 'transversale lezing' die het gecombineerde 3^e en 4^e periodieke IVRK-rapport van België in diens ontwerpfase onder de loep nam. Twee werkgroepleden, Prof. Wouter Vandenhole en Prof. Paul Lemmens stelden eind 2007 een nota op waarin de basisbeginselen van een rapportering vanuit een effectieve kinderrechtenbenadering werden verwoord. Deze nota heeft mee het sjabloon geïnspireerd dat sinds 2011 wordt uitgewerkt binnen de NCRK.

Attachée Siska Van de Weyer stond achtereenvolgens stil bij de doelstellingen van het sjabloon, het ontwikkelingsproces ervan en de keuzes die de opmaak ervan hebben bepaald. Vervolgens lichtte ze toe hoe het sjabloon in de praktijk zal kunnen worden gehanteerd en werd een demonstratie gegeven van de digitale vorm waarin het zal worden gegoten.

▪ Doelstellingen sjabloon

1. **Op een handige en uniforme wijze** alle relevante informatie verzamelen van de verschillende overheden. Het betreft informatie over realisaties inzake kinderrechten en over de opvolging die gegeven is aan de concluding observations van het VN-Kinderrechtencomité naar aanleiding van de vorige rapporten.

2. Het op een **gelijkvormige wijze opstellen** van de bijdragen door de overheden.

3. Het opmaken van een uniform, Belgisch rapport dat vertrekt vanuit een **eengemaakte visie op kinderrechten** en geen versnipperd rapport waarin per overheid realisaties worden opgesomd, elk vanuit een eigen benadering, vaak eerder gebaseerd op beleidsverklaringen dan op een kinderrechtendiscours.

- *Totstandkoming van het sjabloon*

- Fase 1: opmaak ontwerpsjabloon door het NCRK secretariaat

Het NCRK – secretariaat heeft een ontwerp van sjabloon opgesteld vertrekkende vanuit de richtlijnen van het VN-kinderrechtencomité betreffende het opstellen van een periodiek rapport. Deze richtlijnen zijn echter niet toegespitst op de Belgische situatie en dus vrij algemeen, daarom werd per thema (bv. onderwijs, gezondheid, kinderen in conflict met de wet...) een nota opgesteld met de centrale aandachtspunten.

Voor het opstellen van deze nota werden verschillende bronnen werden geraadpleegd nl. het IVRK en zijn facultatieve protocollen, het gecombineerde derde en vierde IVRK rapport van België, het initiële OPSC rapport van België, de DT's waartoe de Belgische overheden zichzelf hebben geëngageerd in het kader van deze rapporten, de CO's van het Comité met betrekking tot deze rapporten, het resultaat van besprekingen van de CO die in plenaire zitting van de Commissie plaatsvonden, de alternatieve rapporten van de Belgische NGO's en Kinderrechtencommissarissen, het rapport van de kinderen, verzorgd door Unicef België, de actieplannen van de overheden (VAK (en VJBP), NAP, plan d'action Cté fr/région wallonne, eigen actieplan Région wallonne...). Ook de General comments van het VN - kinderrechtencomité en relevante aanbevelingen van andere Comités werden mee opgenomen, evenals de aanbevelingen van Raad van Europa-Mensenrechtencommissaris Hammarberg. Tenslotte inspireerde ook het recente advies van de NCRK-expertenwerkgroep mbt het rapport van België betreffende het verdrag inzake de rechten van personen met een handicap.

Op basis van die nota's werd het ontwerpsjabloon, gebaseerd op de richtlijnen van het VN-Kinderrechtencomité, verder verfijnd.

- Fase 2: Bespreking met contactpunten van de overheden

Vervolgens werd het ontwerpsjabloon meerdere malen voorgelegd aan de contactpunten van een aantal overheden. Op basis van hun opmerkingen werden het ontwerpsjabloon en het inmiddels opgemaakte ontwerp van elektronisch sjabloon aangepast en verfijnd.

- Fase 3: Voorlegging aan het maatschappelijk middenveld

In een derde fase werd het ontwerpsjabloon voorgelegd aan de geïnteresseerde leden van het maatschappelijk middenveld. Op basis van hun opmerkingen werd het ontwerpsjabloon nog verder aangepast en verfijnd.

- fase 4: Voorlegging aan de stemgerechtigde leden ter goedkeuring

Ten slotte werd het voorgelegd aan de stemgerechtigde leden tijdens de vergadering van 07.12.2012. De aanwezigen hebben het sjabloon goedgekeurd.

- *Opmaak sjabloon*

Het ontwerpsjabloon is gebaseerd op de richtlijnen van het VN- Kinderrechtencomité. Deze basisstructuur werd vervolgens verfijnd: zo zijn er systematisch subtitels ingevoegd en is er bij de titels extra uitleg toegevoegd om deze duidelijker te maken.

Waar nuttig geacht, werden de titels aangepast en/of verplaatst. Om het Comité een vlotte lezing te bieden van het volgende periodieke IVRK – rapport van België, zal duidelijk aangegeven worden op welke plaatsen de structuur afwijkt van de richtlijnen, dit bv. via melding en interne verwijzing in voetnoot.

→ Het gaat onder meer om volgende aanpassingen:

- Kwetsbare groepen in de samenleving (personen met een handicap, NBMV) worden transversaal en inclusief behandeld doorheen het volledige rapport. Daarom wordt bv. onder de subtitel 'handicap' enkel kort toegelicht waarom ervoor gekozen is om transversaal te werken en worden interne verwijzingen opgenomen naar relevante informatie in de rest van het rapport, bv. naar de titels onderwijs en vrije tijd.
- Ook is getracht om gerelateerde informatie onder één titel te plaatsen. Zo is bv de titel 'invordering van het onderhoudsgeld van het kind' geschrapt omdat deze informatie beter op zijn plaats is onder de titel 'ondersteuning en erkenning van beide ouders bij de opvoeding'.

→ Een aantal informatie-elementen zijn nog niet opgenomen in het sjabloon:

Er worden voorlopig geen cijfergegevens opgevraagd. Het Commissiebureau heeft ervoor geopteerd om de opname van vragen naar cijfergegevens uit te stellen tot er meer vordering geboekt is in de besprekingen over de ontwikkeling van kinderrechtenindicatoren.

Ook de vraag naar beschikbare en bestede budgetten ontbreekt nog in afwachting van een onderzoek naar de haalbaarheid van child budgeting.

Het NCRK-secretariaat is beide onderzoeken opgestart. Parallel gaan enkele overheden hier ook al toe over op hun eigen bevoegdheidsniveau.

- *Gebruik van het sjabloon in de praktijk*

Zodra een nieuw rapporteringsmoment aanbreekt, wat het geval zal zijn uiterlijk begin 2016, gezien de deadline van juli 2017 voor de neerlegging van het gecombineerde vijfde en zesde rapport van België, zullen de contactpunten van de overheden die geen actieplan kinderrechten hebben opgesteld waarvan de opvolging kan dienen voor de rapportering, een mail ontvangen met daarin een link naar het elektronische sjabloon en bijkomende uitleg.

De overheden die een actieplan opstellen waarin de CO een expliciete plaats krijgen en die vervolgens ook een opvolgingsplan maken, zullen niet gevraagd worden om het sjabloon in te vullen. Wel zal hun gevraagd worden om, vanuit hun eigen systeem ter opvolging van hun actieplan, de nodige informatie aan te leveren aan het NCRK-secretariaat. Het secretariaat zal deze informatie vervolgens in het rapport inpassen. Wél zal het NCRK-secretariaat een handleiding (die zich eveneens in het elektronisch sjabloon bevindt) toezenden aan die overheden om zo de eenvormigheid van de bijdragen van alle overheden te waarborgen.

De contactpersonen die een elektronische vragenlijst ontvangen, zullen in deze vragenlijst enkel deze titels terugvinden waarvoor hun overheid bevoegd is. Elke overheid krijgt aldus een vragenlijst op maat toegestuurd.

Dit neemt niet weg dat het nog steeds om een vrij zware vragenlijst zal gaan. Ter aanmoediging van de personen van wie de medewerking wordt gevraagd, zal nog bijkomend getracht worden om hun belasting tot het minimum te beperken, onder meer door:

- voor de contactpersonen die dat wensen informatiesessies omtrent het sjabloon te organiseren. Eveneens kunnen, in samenspraak met de contactpersonen, informatiesessies georganiseerd worden voor alle personen binnen hun overheid die de informatie moeten aanleveren;
- in een duidelijke handleiding te voorzien waarin kort en bondig opgenomen wordt welke informatie gewenst is (en dit eventueel onder de vorm van vragen die beantwoord moeten worden onder elke titel);
- in de handleiding aan te geven dat het een voortgangsrapport betreft en het dus de bedoeling is om enkel te rapporteren over realisaties in 2010-2016;
- samen met de contactpersoon, ten behoeve van de minder betrokken departementen bv. mobiliteit, na te gaan voor welke titels dat bepaalde departement mogelijk informatie kan aanleveren. Deze informatie laat de contactpersonen van de betrokken departementen toe om onmiddellijk naar de voor hen relevante titels te gaan zonder het ganse sjabloon te moeten doorlopen;
- de inhoudstafel te vereenvoudigen, door in eerste instantie slechts de hoofdtitels te laten verschijnen, met concrete toelichting over de informatie die onder de betrokken hoofdtitel thuishoort. Aldus kan de correspondent op efficiënte wijze nagaan in welke mate hij/zij betrokken is bij de materie en vervolgens in de uitgebreide inhoudstafel doorklikken naar de relevante ondertitels;

Eens per overheid alle relevante realisaties ingevuld zijn in het elektronische sjabloon, kan deze informatie door de centrale contactpersoon van die overheid voor de NCRK worden doorgezonden. Het sjabloon komt vervolgens toe bij de FOD P&O. Die voegt alle sjablonen samen en zendt het NCRK-secretariaat een eengemaakt sjabloon toe.

Het Secretariaat verwerkt vervolgens de bijdragen van de verschillende overheden, die alvast per vraag zijn samengevoegd.

Aldus wordt beoogd te komen tot een Belgisch voortgangsrapport betreffende het IVRK waarin duidelijk een stand van zaken betreffende de realisatie van de CO's weergegeven is.

- *Voorstelling elektronisch sjabloon*

De elektronische versie van het sjabloon wordt voorgesteld. Momenteel is slechts een klein onderdeel van het volledige sjabloon opgemaakt dat als testcase werd gehanteerd. Pas nadat alle opmerkingen van de testgroepen verwerkt zijn, wordt het volledige sjabloon omgezet in een elektronisch sjabloon.

- *Reacties uit de zaal*

Mevr. Julie Lejeune (vertegenwoordiger van het CGKR) werpt enkele vragen op:

1. Is in de technische mogelijkheid voorzien om de vragenlijst in meerdere fasen in te vullen?

De voorzitter antwoordt dat dit het geval is, maar dat daarbij rekening gehouden dient te worden met het gegeven dat binnen eenzelfde overheid één en dezelfde vragenlijst circuleert en dat 1. slechts één persoon tegelijk aan de vragenlijst kan werken,

en 2. daaruit voortvloeit dat mogelijk een andere persoon voortwerkt op de onafgewerkte versie van een ander departement en aldus mogelijk in de antwoordruimte een discussie ontstaat rond het vervolledigen van de informatie.

Er wordt op gewezen dat in de handleiding duidelijk zal worden gesuggereerd om de bijdrage van een ander departement niet eenzijdig te wijzigen, maar integendeel eventueel bemerkingen op te nemen in een onderstaande bijdrage.

Dhr. Joost Van Haelst vult aan dat het vervolgens aan de contactpersoon van de betrokken overheid toekomt om te trancheren over het eindresultaat.

2. Is het mogelijk om later de bijdrage aan te passen of om terug te keren naar voorgaande vragen die inmiddels gesaved zijn?

De voorzitter antwoordt dat dit voor eenieder mogelijk is.

3. Zal voldoende tijd worden voorzien voor eenieder om de vragenlijst in te vullen en bestaat de kans niet dat de informatie in het rapport niet meer actueel is aangezien er veel tijd verstrijkt tussen het aanleveren van de bijdragen door de overheden en de neerlegging van het rapport in Genève?

De voorzitter geeft aan dat dit probleem onvermijdelijk is. Enerzijds moet voldoende tijd voorzien worden. Anderzijds riskeert men dat tussen het aanleveren van de bijdrage door snel reagerende overheden enerzijds en door overheden met vertraging anderzijds, geruime tijd verloopt. Hoe dan ook is het onmogelijk een volledig actueel rapport voor te stellen aan het Comité, alleen reeds gezien de wachtermijn die het Comité wegens achterstand nog steeds laat tussen de ontvangst en de bespreking van het rapport (nog steeds twee jaar). Deze vertraging wordt evenwel 'ingehaald' door net voor de presentatie in Genève een actualisatiedocument over te maken. Dat laat de lidstaten overigens toe om de volgende rapportering van start te laten gaan vanaf het ogenblik van de voorstelling van het rapport, zodat de actualisering uiteindelijk niet echt dubbel werk met zich mee brengt.

4. Welke rol is weggelegd voor de vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld binnen de Commissie, in het kader van deze rapporteringsvorm?

De voorzitter wijst erop dat gezien de nakende hervorming van de Commissie geen uitsluitel gegeven kan worden over de wijze waarop in de toekomst wordt samengewerkt met het middenveld in het kader van de rapportering. Binnen de huidige stand van zaken blijft evenwel de doelstelling bestaan om op twee momenten tot consultatie van het middenveld over te gaan (naast de consultatie die reeds plaatsvond in het kader van de opstelling van het sjabloon, met het oog op een kritische beoordeling van de vraag of de kinderrechtsvisie voldoende duidelijk naar voren komt):

- a. een consultatie voorafgaandelijk aan de opmaak van het ontwerprapport, waarbij het middenveld belangrijke aandachtspunten voor het rapport onder de aandacht brengt. Deze informatie laat de overheden toe om proactief rekening te houden met bekommernissen van het maatschappelijk middenveld
- b. na opmaak van het ontwerprapport, een bespreking ervan in werkgroepen, met het oog op zijn vervollediging.

De voorzitter beklemtoont evenwel opnieuw dat de hervorming van de Commissie moet uitwijzen of deze samenwerkingsvorm wordt voortgezet.

b Reflectie over kinderrechtenindicatoren en child budgeting

▪ *Kinderrechtenindicatoren*

Er zijn voorlopig geen vragen naar cijfergegevens noch naar budgettaire informatie opgenomen in het sjabloon. Vanzelfsprekend beoogt de NCRK dit gat te dichten tegen de volgende rapportering, die tegen midden 2017 aan het Comité moet worden voorgelegd. De stemgerechtigde leden hebben beslist dat na goedkeuring van het sjabloon werk gemaakt zal worden van een reflectie op nationaal vlak aangaande kinderrechtenindicatoren.

Reeds snel na de gegevensverzameling die binnen de NCRK plaatsvond in het kader van de presentatie van het derde en vierde periodieke IVRK-rapport en het initiële OPSC-rapport was iedereen het erover eens dat de gefragmenteerde gegevens die door het Comité worden opgevraagd in zijn algemene instructies, niet nuttig zijn om de situatie van de kinderrechten in België te meten. Ten gevolge daarvan rees de vraag om kinderrechtenindicatoren te ontwikkelen.

Binnen het secretariaat werd van start gegaan met een vergelijkende literatuurstudie en een oplijsting van bestaande indicatorenlijsten.

Tijdens deze werkzaamheden kwamen enkele vraagstukken aan het licht die reeds eerder door onderzoekers waren geformuleerd in hun zoektocht naar betrouwbare welzijnsindicatoren of mensenrechtenindicatoren. Ook latere onderzoekers, zoals het KeKi, presenteerden een nota die meer vragen dan antwoorden biedt.

Welke is de doelstelling van de te ontwikkelen kinderrechtenindicatoren? Beogen die te helpen bij de beleidsvoorbereiding en aldus de bestaande noden te meten, of beogen ze het beleid te evalueren en aldus effectieve tekortkomingen van het beleid aan het licht te brengen en de efficiëntie van beleidsmaatregelen te beoordelen in functie van hun daadwerkelijke impact?

Alleen al het gegeven dat de doelstelling ongetwijfeld de uitwerking van het instrument beïnvloedt, geeft aan dat men überhaupt niet op objectieve wijze indicatoren kan uitwerken.

Vele auteurs definiëren de indicator dan ook als een statistisch gegeven dat informeert over de kwantitatieve of kwalitatieve toestand of evolutie in de tijd, van een fenomeen dat als belangrijk wordt beoordeeld, in functie van onze waarden en doelstellingen. Prof. Maria De Bie wees er op 13 december 2012 tijdens de studiedag van de Vereniging voor de Verenigde Naties, het Kenniscentrum Kinderrechten en het Kinderrechtencommissariaat over monitoring van kinderrechten in Vlaanderen op dat volgens haar de politieke discussie (lieft open te trekken naar een publieke discussie) primeert op het opvoeren van de techniciteit. Elke indicatorenset is onvermijdelijk mede het resultaat van subjectieve, politieke keuzes (of het nu op het niveau van een overheid dan wel van een middenveldactor is). Een indicatorenset is dan ook nooit een neutraal instrument.

Het komt erop aan weliswaar subjectief, maar niettemin collectief een keuze te maken en eveneens collectief de finaliteit te bepalen. Deze kan verschillen naargelang het initiatief uitgaat van een overheid dan wel van een middenveldactor. Wat onmiddellijk de vraag opwerpt: is de ontwikkeling van een gezamenlijk instrument überhaupt realistisch?

Ook het meten op zich is niet eenvoudig: de beoordeling van concrete acties in termen van al dan niet bevorderlijk voor de kinderrechten, kan tot verrassingen leiden: wat door één groep als stimulerend wordt gezien, wordt door een andere mogelijk als te bevoogdend ervaren.

Bovendien waarschuwen vele auteurs voor de premisse “what gets measured, gets done”. Ook het omgekeerde geldt vaak: what gets done, gets measured. En wat onontgonnen is, riskeert het ook te blijven.

Alleen al om die reden is extra waakzaamheid geboden voor kwetsbare groepen en niet alleen de intussen algemeen als kwetsbaar erkende groepen, bv kinderen in armoede, buitenlandse minderjarigen, kinderen met een handicap, maar ook groepen die kwetsbaar zijn net omdat ze niet onmiddellijk zichtbaar zijn in het betrokken domein dat zich op het eerste gezicht tot volwassenen lijkt te beperken. Unicef België haalde op 13 december 2012 het volgende voorbeeld aan: het werkloosheidsbeleid en de mogelijke impact van degressieve werkloosheidsuitkeringen op kinderen binnen het betrokken gezin. Concreet inzake kinderrechtenindicatoren komt het er bovendien op aan 1. de impact op kinderen te meten en 2. dit te doen vanuit een kinderrechtenbenadering. Het beleid wordt niet noodzakelijk vanuit zijn eigen premissen geëvalueerd. Het IVRK staat centraal als beoordelingsinstrument. Protection, promotion en eerbied voor het standstillbeginsel dienen te worden gemeten. De toepassing van de 4 algemene beginselen van het IVRK (non-discriminatie, belang van het kind, recht op (over)leven/ontwikkeling en recht op participatie) dient systematisch te worden gemeten.

En daarnaast dient de effectieve beleving van het kind te worden nagegaan. Wat is de concrete impact van het beleid op kinderen? Kinderen dienen daartoe bevraagd te worden, op kindvriendelijke wijze.

Niet enkel de participatie van kinderen aan de samenleving in al zijn facetten dient te worden getoetst door kinderrechtenindicatoren.

Daarnaast dient men kinderen zelf te laten participeren aan de evaluatie van dat beleid. Niet alleen rijst de vraag: bereiken de maatregelen kinderen effectief? Ook dient nagegaan te worden hoe kinderen die maatregelen zelf evalueren.

En op dat niveau rijst dan weer de uitdaging een representatieve groep kinderen te raadplegen, en niet enkel de blanke middenklasse.

Niet alleen op het niveau van het NCRK-secretariaat, ook op het niveau van meerdere entiteiten wordt de reflectie inzake het monitoren van kinderrechten al enige tijd gevoerd.

Dhr. Joost Van Haelst haalt aan dat het engagement om een kinderrechtenmonitor te ontwikkelen op Vlaams niveau opgenomen is in het VAK 2011-2014 (OD 1.9)¹.

Bij de ontwikkeling van de kinderrechtenmonitor staat het IVRK centraal. De kinderrechten worden vanuit een maximalistische visie bekeken, dit wil zeggen dat het niet enkel gaat over het opsporen van schendingen van kinderrechten (controlerende of reactieve benadering), maar ook over het maximaal en proactief streven naar de toepassing van kinderrechten. Binnen deze maximalistische visie wordt vertrokken vanuit het IVRK in zijn geheel, waarbij de ene bepaling niet los gezien wordt van de andere.

De doelstelling van de kinderrechtenmonitor is de Vlaamse minister bevoegd voor de coördinatie van het kinderrechtenbeleid, zijn collega's en de betrokken administraties te ondersteunen in de uitvoering en naleving van het IVRK. Finaal moet de kinderrechtenmonitor er toe kunnen bijdragen dat er gewerkt wordt aan de leefsituatie van kinderen en dat deze verbetert.

---

¹ Actie De coördinerende administratie (Jeugd) werkt i.s.m. de Studiedienst van de Vlaamse Regering aan een basisset van kernindicatoren kinderrechten op Vlaams niveau (een Vlaamse Kinderrechtenmonitor) tegen eind 2013, waarbij in de mate van het mogelijke wordt rekening gehouden met de afspraken gemaakt in het kader van de NCRK. De Vlaamse overheid werkt mee aan het ontwikkelen van indicatoren om de voortgang te meten van de implementatie van het kinderrechtenverdrag in Vlaanderen en België.

De monitor brengt daarom (een deel van) de leefsituatie van kinderen en de context, processen en structuren die daar een impact op hebben in beeld, binnen het kader van het IVRK, en biedt materiaal om (toekomstig) beleid te ontwikkelen of bestaand beleid aan te passen. De kinderrechtenmonitor levert een meerwaarde door het kind als uitgangspunt te nemen, door de context waarin beleid gevoerd wordt mee in beeld te brengen, door verdieping te brengen van bestaande resultaten en door het lokale beleid mee in beeld te brengen.

De kinderrechtenmonitor zal eveneens meer aandacht hebben voor effect- of outputindicatoren; voldoende data bevatten die opsplitsbaar zijn naar deelgroepen (leeftijd, geslacht, origine, armoede,...), en zowel positieve als negatieve indicatoren kunnen bevatten.

De monitor heeft als eerste prioriteit het Vlaamse beleid te ondersteunen. In tweede lijn volgt de internationale rapportage, waarbij ervan uitgegaan wordt dat een kinderrechtenmonitor die het Vlaamse beleid ondersteunt interessant materiaal zal bevatten voor internationale rapportage, doch daar niet volledig aan tegemoet moet of zal komen.

De verkennende fase is achter de rug en momenteel wordt een literatuurstudie uitgevoerd om na te gaan welke indicatoren nuttig zijn.

Deze studie zal in januari 2013 voorgelegd worden aan een klankbordgroep. Eenmaal vastgelegd is met welke indicatoren gewerkt zal worden, is het de bedoeling cijfergegevens te verzamelen.

De doelstelling is de indicatoren in te vullen tegen eind 2013. Deze ingevulde indicatoren zullen als basis dienen voor een nieuwe omgevingsanalyse voor het volgende jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan.

- *Child budgeting*

Tijdens de CRC Day of general discussion van 2007, gewijd aan dit thema, werd een oproep gelanceerd aan alle verdragsstaten om beschikbare en effectief bestede middelen voor de realisatie van kinderrechten te identificeren, dit vanuit de overtuiging dat deze informatie noodzakelijk is om bij te dragen tot een concrete evaluatie van het beleid waarover de lidstaten rapporteren. Ook de rapporteringsrichtlijnen van het Comité roepen hiertoe op.

Tijdens de genoemde Day of general discussion werd overigens aanbevolen om voor het hele budget een traceersysteem in te voeren inzake de toewijzing en het gebruik van middelen voor kinderen.

Los van het gegeven dat dit een moeilijke oefening is, dient ze niet op voorhand, vóór elk nader onderzoek, als onmogelijk van de hand gedaan te worden.

Op het niveau van de Fédération Wallonie Bruxelles en van het Waals gewest is alvast in het kader van het actieplan reeds het engagement aangegaan om het budget ten behoeve van kinderen bloot te leggen: “identifier dans le budget les allocations et montants qui ont comme destinataires directs ou indirects les enfants” (Objectif stratégique S 1.2, Objectif opérationnel 1.2.1, action 1.2.1.1 van het Actieplan).

Op federaal vlak wordt sinds enkele jaren aan gender budgeting gedaan, volgens eenzelfde principe: het betreft een analyse en uitwerking van budgetten voor beleid dat rekening houdt met de situatie van vrouwen en mannen. Gender budgeting wordt toegepast bij de opmaak van het budget. Over het verdere gevolg dat eraan wordt verleend is evenwel niets wettelijk bepaald.

Het NCRK secretariaat meent dat child budgeting in een eerste fase inderdaad zou kunnen bestaan in een dergelijk in kaart brengen van het beschikbaar budget voor kinderen, bij de begrotingsopmaak (wat als voordeel heeft dat elk departement effectief meewerkt en de meest gespecialiseerde informatie kan aanreiken), of desnoods nadien (met evenwel het probleem dat men afhankelijk is van de medewerking van alle departementen).

In een tweede fase zou overgegaan kunnen worden tot een evaluatie van de gegevens om na te gaan in welke mate de overheidsuitgaven ten behoeve van minderjarigen daadwerkelijk tegemoet komen aan de noden van deze doelgroep.

Vervolgens kunnen op basis van die analyse desgevallend aanbevelingen worden geformuleerd om te wijzen op mogelijke gaten in het systeem, ter versteviging van het beleid en ter heroriëntering van bepaalde budgetten.

In een derde fase zou aan de hand van de aanbevelingen een aangepast systeem van child friendly budgeting kunnen worden voorgesteld, dat vervolgens politieke navolging kan krijgen in zowel het inhoudelijke als het begrotingsbeleid.

Alvorens daartoe over te gaan dient zorgvuldig nagegaan te worden of de voordelen van child budgeting opwegen tegen de lasten die de oefening met zich mee brengt.

De meerwaarde van child budgeting bestaat er in elk geval in dat het een beleidstool is die meer inzicht verschaft in het complexe, gefragmenteerde financieringssysteem dat mede voortvloeit uit de Belgische staatsstructuur.

Child budgeting kan helpen om deze complexe situatie – alvast voor wat betreft actoren die overheidssteun genieten – beter in kaart te brengen en om eventuele hiaten en overlappingsen zichtbaar te maken. Het laat tevens toe om politieke en financiële belangen te identificeren. Transparantie ter zake heeft als bijkomend voordeel voor de overheden dat mogelijk als onrealistisch beoordeelde verwachtingen van ‘budget groups’ gemakkelijker kunnen worden voorkomen. Een mogelijk onrealistische hang naar steeds grotere budgetten kan plaatsmaken voor realiteitszin en efficiëntiedenken.

Child budgeting laat bovendien analyse en bijsturing toe: op basis van de verzamelde budgettaire gegevens kan de omvang en samenstelling van de overheidsuitgaven bestudeerd worden. Dit kan op belangrijke wijze bijdragen tot de evaluatie van een beleid.

Op korte termijn kan dergelijke analyse bij politici het algemeen bewustzijn aanscherpen dat in departementale budgetten aandacht moet uitgaan naar het ontwikkelen van kindvriendelijke programma's.

Op (middel-)lange termijn kan ze leiden tot een doeltreffender en doelmatiger gebruik van overheidsmiddelen, evenals het verbeteren van de samenwerking en afstemming tussen de verschillende diensten

Mogelijke struikelblokken bij Child budgeting zijn vooreerst het risico op een gebrek aan accuraatheid. Het is vermoedelijk onhaalbaar om het budget voor minderjarigen zonder enige foutmarge te bepalen. De budgettaire gegevens zijn vaak niet compleet, niet gedetailleerd genoeg, niet voldoende transparant of simpelweg niet beschikbaar. Ook kunnen vragen gesteld worden bij de actualiteitswaarde van de oefening: informatie betreffende het effectief bestede budget is – zeker indien ze een extra bewerking behoeft – vaak pas twee tot drie jaar na datum beschikbaar. Tenslotte kunnen vragen rijzen bij de accuraatheid van child budgeting als middel om de kindvriendelijkheid van het beleid te meten. Een hoge budgettaire inspanning resorteert niet altijd proportioneel even belangrijke effecten. En omgekeerd heeft kwaliteitsvol beleid niet noodzakelijk een hoge economische kost. Ook ressorteren budgettaire positieve maatregelen op domeinen die niet verband houden met kinderen (bv de tabakstaks) soms indirect effect op kinderen zonder enig budget te vergen.

Een tweede struikelblok betreft de arbeidsintensiviteit van de opdracht, onder meer omdat in geval van gemengde bevoegdheden, meerdere bevoegdheidsniveaus verantwoordelijk zijn voor de financiering van één en dezelfde post. Dit gegeven verhoogt overigens het risico op dubbeltellingen.

Tenslotte speelt ook het prijskaartje. Het verzamelen en analyseren van data brengt hoe dan ook extra kosten met zich mee, te meer aangezien een monitoring van het budget volgens op rechten gebaseerde criteria, een grote herschikking van de budgetposten kan vergen. De kosten situeren zich zowel op het niveau van personeel als op het niveau van technische infrastructuur.

Het NCRK-secretariaat stelt momenteel een reflectienota op betreffende child budgeting waarin deze elementen onder meer aan bod komen.

c Opvolging van de wijze waarop door de overheden gevolg wordt gegeven aan de slotbemerkingen van het VN-Kinderrechtencomité bij het derde en vierde periodieke IVRK-rapport en het initiële OPSC-rapport

Het NCRK-secretariaat heeft een overzicht opgesteld van de slotbemerkingen van het VN-Comité (CO), de doelstellingen voor de toekomst opgenomen in de Belgische rapporten van 2008 en 2009, en de acties die de overheden (zullen) nemen om deze slotbemerkingen en doelstellingen te realiseren.

Dat overzicht (beschikbaar op de NCRK website) kan enerzijds dienen als hulpinstrument voor het maatschappelijk middenveld dat aldus de voornemens en, in het kader van de beoogde latere actualisaties van het schema, ook de effectieve realisaties van de overheden op een gemakkelijke manier kan opvolgen.

Anderzijds doet het overzicht dienst als hulpmiddel voor de overheden die aldus concreter en beter kunnen rapporteren in het volgende rapport (aangezien daarbij prioritair gevraagd wordt te vertrekken vanuit de CO's). Ook laat het overzicht de verschillende overheden toe om inspiratie op te doen bij een andere overheid en vormt het aldus impliciet een bron voor uitwisseling van good practices.

De gemandateerden van enkele overheden lichtten vervolgens enkele geplande acties toe die beogen opvolging te geven aan één of meerdere CO's.

Mw. Malvina Govaert (Fédération Wallonie-Bruxelles), haalt aan dat de Fédération Wallonie-Bruxelles in samenwerking met het Waals gewest een actieplan betreffende kinderrechten heeft opgesteld. Dit actieplan is gebaseerd op de slotbemerkingen van het VN-kinderrechtencomité naar aanleiding van het Belgische IVRK-rapport van 2008.

Het plan bestaat uit drie belangrijke pijlers:

1. Kinderrechtenbeleid (Gouvernance des droits de l'enfant)
2. Kinderrechteninformatie en -educatie
3. De strijd tegen sociale ongelijkheid en discriminatie

Bij pijler 1 'kinderrechtenbeleid' komen onder andere de slotbemerkingen 12² en 20³ aan bod, waarbij volgende acties geformuleerd zijn:

- In het budget de uitkeringen en bedragen identificeren die als rechtstreekse of onrechtstreekse bestemmingen kinderen hebben.
- Het aspect 'rechten van het kind' integreren in het decreet "Accueil temps libre"
- Aanpassen van de schoolwetgeving aan het participatiebeginsel van het IVRK

Bij pijler 2 is de slotbemerking 26⁴ betreffende kinderrechteninformatie en -educatie van belang. Om deze Slotbemerking te realiseren is onder andere gepland om de opleidingsprogramma's in te stellen voor professionelen die met kinderen werken, personeelsleden van het ministerie en leden van de groupe de suivi CIDE.

Ten slotte wordt in het kader van de derde pijler 'strijd tegen sociale ongelijkheid en discriminatie' gepland om een interkabinetaire werkgroep op te richten die belast is met de analyse van de besluiten van het werk over kinderarmoede in het kader van het Belgische Voorzitterschap van de Europese Unie en die de aanbevelingen in verband met de rechten van het kind zal integreren in het actieplan 'rechten van het kind' via regelmatige evaluaties ervan.

Dhr. Alexander Hoefmans (Federale overheid) haalt enkele belangrijke federale acties aan ter realisatie van een aantal slotbemerkingen.

In het kader van de realisatie van CO 16⁵ wordt verwezen naar het Plan Fédéral de Lutte contre la Pauvreté (Objectif Stratégique 2 : Réduire la pauvreté chez les enfants) en naar het Plan d'action 2012-2014 relatif à la lutte contre la traite et le trafic des êtres humains.

---

² CO 12: Het Comité beveelt de Lidstaat aan alle nodige maatregelen te treffen om te verzekeren dat de wetgeving en de administratieve regelingen in alle Gemeenschappen volstrekt overeenkomen met de bepalingen en principes van het Verdrag.

³ CO 18. Het Comité dringt er bij de Lidstaat op aan de mandaten van alle ombudsdiensten (2) op elkaar af te stemmen en een gepaste coördinatie te verzekeren van de ombudsdiensten op Gemeenschapsniveau en tussen de ombudsdiensten op Federaal niveau en Gemeenschapsniveau. Het Comité vraagt de Lidstaat voorts met aandrang zich ervan te verzekeren dat ombudsdiensten toegankelijk zijn voor kinderen en dat ze de bevoegdheid krijgen om klachten inzake schendingen van kinderrechten op een kindvriendelijke manier te ontvangen en te onderzoeken en ze op doeltreffende wijze te behandelen.

⁴ CO 26. Het Comité spoort de Lidstaat aan systematisch onderwijs- en trainingprogramma's te verstrekken betreffende de principes en bepalingen van het Kinderrechtenverdrag, voor kinderen, ouders en alle beroepsgroepen die werken voor en met kinderen, met inbegrip van rechters, advocaten, ordehandhavers, leerkrachten, medisch personeel en maatschappelijk werkers. Het Comité roept de Lidstaat op mensenrechteneducatie, inclusief kinderrechten, op te nemen in de lessenspakketten (curricula) van alle basisscholen en secundaire scholen.

⁵ CO 16. Het Comité adviseert daarom dat de Lidstaat garandeert dat:

- a) Het Nationaal Actieplan voor Kinderen integraal deel uitmaakt van de ontwikkelingsplanning, gestoeld op de rechten van het kind en met de nodige aandacht voor de verschillende regionale omgevingen;
- b) Het Nationaal Actieplan voor Kinderen concrete doelstellingen, targets, indicatoren en tijdschema's bepaalt en dat een follow-upmechanisme wordt ingevoerd om de bereikte vooruitgang op te volgen en mogelijke gebreken vast te stellen;
- c) Gepaste budgetten worden toegewezen voor de volwaardige implementatie van het Nationaal Actieplan; en dat
- d) De principes en bepalingen van het Verdrag, de Facultatieve Protocolen en het Actieplan 'Een wereld geschikt voor kinderen' ('A World Fit for Children' - WFFC) dat door een buitengewone zitting van de Algemene Vergadering in mei 2002 werd aangenomen, evenals de verklaring van 2007 "terugblik op WFFC + 5" in beschouwing worden genomen.

Ter realisatie van CO 65⁶ zijn volgende acties van belang:

- De strijd tegen kinderarmoede is één van de beleidsprioriteiten van de Staatssecretaris bevoegd voor Armoedebestrijding. Dit weerspiegelt zich in het Federaal Plan Armoedebestrijding, goedgekeurd door de Ministerraad in september 2012.
- het plan kinderarmoedebestrijding zal zich baseren op data en indicatoren (o.a. EU – SILC en Unicef)
- Kinderen in extreme armoede vormen een specifieke aandachtsgroep binnen deze prioriteit.

Dhr. Joost Van Haelst (Vlaamse Gemeenschap) haalt aan dat het Vlaams Actieplan Kinderrechten 2011 – 2014 de antwoorden in beeld wenst te brengen die door de verschillende beleidsdomeinen worden geformuleerd op de slotbemerkingen binnen 6 actiedomeinen.

Een aantal van deze actiedomeinen en enkele gerelateerde acties zijn:

1. Coördinatie en indicatoren (CO 8, 10, 12, 14, 16, 18, 20, 22, 28, 30, 32, 34, 84- 88 IVRK)
  - De coördinerende administratie onderzoekt hoe het belang van het kind, een kindertoets, kan gehanteerd worden bij beslissingen die niet regulerend zijn en dan ook niet onderworpen zijn aan de RIA/ JoKER.
  - Samen met de federale overheid wordt bekeken of de interpretatieve verklaringen betreffende de artikels 2 en 40 van het Verdrag ingetrokken kunnen worden.
2. Praktijkgerichte kinderrechteneducatie en -informatie (CO 24, 26 IVRK en CO 18, 20 OPSC)
  - Vorming van media-actoren m.b.t. kinderrechten: er wordt onderzocht of informatie over negatieve beeldvorming en stereotypering een vast onderdeel kan zijn in de opleiding van leerkrachten, jeugdhulpverleners, politieagenten, journalisten, en of kinderrechten en mensenrechten in deze opleidingen geïntegreerd kunnen worden.
3. (Kinder-) armoedebestrijding en gelijke kansenbeleid (CO 32, 55, 65, 67, 71, 75, 77 IVRK)
  - De Vlaamse overheid (Welzijn) bereidt de ontwikkeling van een decreet sociale bescherming voor, gericht op een toegankelijke en betaalbare zorg voor iedereen en met de nodige aandacht voor preventie. Eén van de vijf luiken van het decreet betreft de toekenning van een kindpremie aan ouders van kinderen vanaf 0 jaar. Met deze premies wil de Vlaamse overheid dat de medische en psychosociale ontwikkeling van zeer jonge kinderen wordt opgevolgd en dat kinderen, met bijzondere aandacht voor kinderen uit kwetsbare gezinnen, vanaf kleuterleeftijd naar school gaan.
  - In het kader van de bijsturing van het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding werd een actieprogramma kinderarmoede opgesteld met een focus op kinderen van 0 tot 3 jaar eind 2011.

---

⁶ CO 65. Het Comité adviseert de Lidstaat:

- a) Blijvend te focussen op de kinderarmoede als een van de prioriteiten bij het aanstaande Voorzitterschap van de Europese Unie;
- b) Een diepgaande analyse uit te voeren van de diverse factoren die armoede in de hand werken waarbij kinderen getroffen worden, samen met de reikwijdte en impact ervan, om zo een allesomvattende armoedebestrijdingsstrategie te kunnen uitwerken die evidence-based is en gestoeld op de mensenrechten.
- c) Een multidimensionele aanpak te hanteren om de gezinsvoordelen en het kinderbijslagsysteem te versterken, in het bijzonder voor minder bedeelde gezinnen zoals eenoudergezinnen en gezinnen met veel kinderen en/of werkloze ouders; en
- d) Zowel dakloze vrouwen en kinderen als niet-begeleide minderjarige vreemdelingen op te nemen als prioritaire begunstigen van haar armoedebestrijdingsstrategie, waarbij ook dringende en duurzame maatregelen dienen te worden genomen om hen geschikte huisvesting en andere diensten te bieden.

4. Aandacht voor de gezondheid en het welzijn van kinderen en jongeren (CO 45, 47, 51-53, 57, 59, 61, 71)
- In de nieuwe decreten binnenlandse adoptie en pleegzorg wordt vertrokken vanuit de kinderrechten.

Dhr. Stephan Aujean (COCOF) haalt aan dat de door de COCOF voorziene acties vaak minder grootschalig zijn dan deze opgezet in de andere entiteiten. Niettemin zijn ook kleinschalige initiatieven van groot belang voor minderjarigen. Hij haalt aan dat Minister-President Picqué aangeduid is als coördinerend minister kinderrechten.

Betreffende CO 45⁷ heeft de COCOF verschillende acties ondernomen:

- Het Observatorium voor het kind van de Cocof leidt of subsidieert meerdere projecten die gericht zijn op het verbeteren van de toegankelijkheid van opvoedings- en opvangstructuren voor kinderen.
- Een decreet betreffende de inclusie van personen met een handicap is in voorbereiding.
- Op 28/09/2011 werd een protocolakkoord getekend tussen de dienst Phare van de Cocof en de ONE om de toegang te bevorderen van kinderen met een handicap tot de diensten voor opvoeding en opvang van kinderen zonder beperking.
- De aan neutrale bezoekeruimtes verleende subsidies werden verhoogd. De neutrale bezoekeruimte is een ambulante dienst die een ontmoetingsruimte tussen kinderen en ouders en ondersteuning door een neutrale en professionele derde persoon ter beschikking stelt van families die zich in een situatie van gezinsbreuk, echtscheiding of scheiding bevinden.

Ter realisatie van CO 71⁸ is onder andere volgende actie ondernomen:

- Het Observatorium voor het kind heeft de ontwikkeling van de website www.bruxellestempslibre.be gesubsidieerd. Deze site wil ouders informatie verstrekken over alle buitenschoolse activiteiten in het Brussels Gewest en biedt tevens de mogelijkheid om activiteiten op te sporen die openstaan voor personen met verminderde mobiliteit en/of voor kinderen met een handicap.

---

⁷ CO 45. Het Comité beveelt de Lidstaat aan een uitgebreid onderzoek te voeren naar de oorzaken van de lange wachtlijsten voor aangepaste sociale dienstverlening. Het Comité roept de Lidstaat tevens op om dringend meer diensten voor kinderopvang beschikbaar te maken en te verzekeren dat ze toegankelijk zijn voor alle kinderen ongeacht hun bijzondere opvoedingsbehoeften of de socio-economische status van hun families. Het Comité roept de Lidstaat op kinderen met een handicap in diensten voor kinderopvang de bijzondere bijstand te verlenen die ze behoeven, te verzekeren dat diensten voor kinderopvang worden geleverd door opgeleid personeel en dat de ontwikkeling van kinderen in een vroeg stadium wordt bevorderd, overeenkomstig de principes en bepalingen van het Verdrag.

⁸ CO 71. Het Comité vraagt de Lidstaat met aandrang meer inspanningen te leveren om het recht van alle kinderen op rust en vrijetijdsbesteding te verzekeren, te waarborgen dat ze kunnen deelnemen aan spel- en vrijetijdsbestedingen aangepast aan hun leeftijd en vrij kunnen deelnemen aan het culturele leven en kunstactiviteiten, en dat kinderen ten volle betrokken worden bij het besluitvormingsproces in dit kader. Het Comité roept de Lidstaat in het bijzonder op ervoor te zorgen dat kinderen in opvangcentra, kinderen met een handicap en kinderen onder psychiatrische begeleiding gepaste en toegankelijke speelruimtes tot hun beschikking krijgen waar ze kunnen spelen en vrijetijdsactiviteiten kunnen beoefenen. Het Comité dringt er voorts bij de Lidstaat op aan om achtergestelde gezinnen de noodzakelijke middelen te geven om hun kinderen de kans te bieden ten volle hun rechten uit te oefenen in overeenstemming met artikel 31 van het Verdrag.

Ter realisatie van CO 75⁹ zijn onder andere volgende acties ondernomen:

- Wat de sociale cohesie betreft, zijn nieuwe thema's vastgelegd voor de vijfjarencontracten 2011-2015. Een van die drie thema's is de opvang en begeleiding van nieuwkomers. De acties gericht op het aanleren van Frans (alfabetisering of Frans als vreemde taal) en de organisatie van inburgeringsmodules zullen versterkt worden. De geleidelijke structurering van opvangbureaus heeft betrekking op de gehele opvangproblematiek en het noodzakelijke netwerken tussen bevoegde partners gespecialiseerd in sociale bijstand, kinderopvang, huisvesting, gezondheid en sociaaleconomische integratie ...
- Bepaalde gedeeltelijk door de sociale cohesie gesubsidieerde verenigingen richten zich specifiek op NBMV (individueel toezicht, sociaaljuridische opvang, sociale permanentie, schoolse ondersteuning en begeleiding, culturele activiteiten, kampen en uitstapjes).

Dhr. Marc Hamel (Deutschsprachige Gemeinschaft) haalt volgende CO's en bijbehorende acties aan:

CO 47¹⁰: In 2012 zal een uitgebreide eenjarige opleiding gelanceerd worden om het werkinstrument van case en care management te introduceren in alle diensten die werken met families met meerdere problemen.

CO 59¹¹: Een proefproject "Geïndividualiseerd toezicht op de psychiatrische gezondheidszorg voor kinderen en adolescenten in het zorgcircuit en -netwerk van de

---

⁹ CO 75. Het Comité dringt er bij de Lidstaat op aan:

- a) Zijn verplichting na te komen om alle niet-begeleide kinderen bijzondere bescherming en bijstand te verlenen, ongeacht of ze al dan niet een asielvraag hebben ingediend;
- b) Te waarborgen dat alle niet-begeleide en van hun familie gescheiden kinderen die asiel zoeken, een voogd krijgen toegewezen tijdens hun asielprocedure ongeacht hun nationaliteit;
- c) Te verzekeren dat gezinshereniging op een positieve, menselijke en snelle wijze wordt aangepakt, in overeenstemming met art. 10 van het Verdrag en met de gepaste aandacht voor de hogere belangen van het kind; en
- d) De regeringsverklaring van maart 2008 inzake de nieuwe procedure voor de bepaling van het statuut van staatloze te implementeren, te overwegen om verblijfsvergunningen uit te reiken aan erkende staatloze personen, onder wie kinderen, en toe te treden tot het Verdrag van 1961 tot beperking der staatloosheid.

¹⁰ CO 47. Het Comité beveelt de Lidstaat aan zijn wettelijk kader te herzien om de plaatsing van kinderen in instellingen te voorkomen en daartoe waar nodig gezinnen sociale en economische bijstand te bieden bij de opvoeding en rechtsbijstand. Het Comité beveelt de Lidstaat tevens aan voorrang te geven aan gezinsgerichte zorgsetting in plaats van institutionele plaatsingen en plaatsingen regelmatig te evalueren zoals vereist door artikel 25 van het Verdrag. Het Comité vestigt verder de aandacht op de Richtlijnen betreffende alternatieve kindzorg in resolutie 64/142 van de Algemene Vergadering, aangenomen op 20 november 2009.

¹¹ CO 59. Het Comité roept de Lidstaat op:

- a) De ontwikkeling van alle onderdelen van de geestelijke gezondheidszorg voor kinderen en jongeren, met inbegrip van de preventie, de behandeling van mentale stoornissen in de eerstelijnsgezondheidszorg en de gespecialiseerde outreach-diensten, voort te zetten zodat de vraag naar plaatsen voor interne verpleging binnen psychiatrische instellingen afneemt en aan kinderen zorg verstrekt kan worden zonder ze uit hun familiale omgeving te halen;
- b) Menselijke en financiële middelen op alle niveaus van de geestelijke gezondheidszorg ter beschikking te stellen om de lange wachtlijsten korter te maken en te verzekeren dat de kinderen toegang hebben tot de diensten die ze nodig hebben;
- c) Te verzekeren dat kinderen die geplaatst worden voor interne verpleging binnen een psychiatrische zorginstelling gepaste informatie krijgen over hun situatie, met inbegrip van de duur van hun verblijf in de psychiatrische zorg, dat ze in contact kunnen blijven met hun familie en de buitenwereld en dat er geluisterd wordt naar en rekening gehouden wordt met hun meningen;
- d) Het mechanisme van onafhankelijke monitoring van de rechten van kinderen in de psychiatrie te implementeren, in partnership met vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld, en op een transparante manier alle klachten en aantijgingen over de slechte behandeling van kinderen te onderzoeken; en
- e) Het fenomeen van het te vaak voorschrijven van psychoactieve middelen aan kinderen te onderzoeken en stappen te ondernemen om kinderen die worden gediagnosticeerd met ADHD en daarnaast hun ouders en leerkrachten, toegang te verlenen tot een ruim pakket van psychologische, educatieve en sociale maatregelen en therapieën.

Duitstalige Gemeenschap” werd ingepland in het derde kwartaal van 2011. Het maakt deel uit van de hervorming van de geestelijke gezondheidszorg die gericht is op het implementeren van een globaal en geïntegreerd model met het oog op het brengen van de geestelijke gezondheidszorg naar de aanvragers om zo institutionalisering te vermijden, d.w.z. het weghalen van kinderen en adolescenten uit hun leefmilieu. Met het oog op het bevorderen van de samenwerking tussen de partners van het netwerk (de zorgverstrekkers), heeft de Gemeenschap een coördinatie uitgewerkt die zorgcircuits vastlegt die toelaten vroeg tussenbeide te komen, psychiatrische problemen longitudinaal te controleren en zo snel mogelijk zorg te verstrekken die aangepast is aan de behoeften van kinderen en adolescenten.

Meer transparante en meer coherente diensten zullen kinderen of adolescenten in moeilijkheden vlugger toegang verlenen tot een aangepast en bij voorkeur ambulante aanbod:

- 1) Het installeren van een coördinatie dienst voor het zorgparcours laat toe de in een FOR-K-bed in de Franse Gemeenschap en eveneens in de Duitse structuren gehospitaliseerde Duitstalige adolescenten te volgen.
- 2) Er werd een mobiel multidisciplinair team gevormd in 2012. Dit team komt tussenbeide in hun woonplaats in acute, subacute of chronische situaties. De teamleden verzekeren een snelle tussenkomst bij het opduiken van problemen, stellen hun ervaring op dit domein ter beschikking en zoeken samen met de kinderen/adolescenten, de ouders en eerstelijnsgezondheidszorgwerkers naar aangepaste behandelingsmethodes.

CO 69¹²: Het forum voor de bijzondere jeugdzorg, geïmplementeerd in 2011 (tweejaarlijks sinds 2009 – jeugdhulpdecreet van 19/5/2008 van de Duitstalige Gemeenschap), heeft onder meer tot doel elke noodzakelijke en nuttige preventiemaatregel te bevorderen. Dit forum wordt beheerd door een begeleidingscomité en zijn coördinator. Het is samengesteld uit vertegenwoordigers van de verschillende domeinen van maatschappelijk werk in de ruimste zin van het woord en neemt de zorg op zich voor de door de slotopmerking opgeworpen problematiek.

Mevr. D’hondt haalt aan dat op het niveau van de COCOM de bijdrage nog even op zich laat wachten. Ze merkt op dat een Brussels actieplan armoede in uitwerking is, met onder meer een luik betreffende de transitie naar de meerderjarigheid. Ook werden, aangaande de sociale inclusie van personen met een handicap, nieuwe subsidies prioritair toegekend aan:

- de deelname van personen met een zware handicap aan vrijetijdsactiviteiten
- projecten van ‘extra-sitting’ om mantelzorgers tijdelijk te ontlasten

III Hervorming NCRK, in het licht van de oprichting van een NHRI

Dhr. Alexander Hoefmans, vertegenwoordiger van de Federale Regering haalt aan dat er momenteel vier werkgroepen opgericht zijn met als thematieken:

- De interfederalisering van het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding en het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen
- De oprichting van een nationaal mensenrechteninstituut
- De toekomstige plaats van het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting
- De oprichting van een nieuw federaal centrum voor de analyse van migratiestromen, de bescherming van de fundamentele rechten van vreemdelingen en de strijd tegen de mensenhandel.

---

¹² CO 69. Het Comité raadt de Lidstaat met aandrang aan allesomvattende preventie- en bewustmakingscampagnes te ontwikkelen in de strijd tegen pesten en eender welke andere vorm van geweld op school.

Tot nog toe is vooral de werkgroep betreffende de interfederalisering van het CGKR en IGVM samengekomen. Vanaf eind december zal de focus gelegd worden op de besprekingen over de oprichting van een nationale mensenrechtenkoepel. In dat kader zal de plaats die kinderrechten daarin zullen krijgen, worden besproken: worden deze een pijler van de nieuwe mensenrechtenkoepel of blijven ze erbuiten staan, in een aangepaste vorm? De doelstelling is om tegen 30 juni 2013 een definitief voorstel betreffende het Mensenrechteninstituut uitgewerkt te hebben.

De besprekingen omtrent de hervormingen van de NCRK zijn momenteel stopgezet. Eenmaal meer duidelijkheid bestaat omtrent het Mensenrechteninstituut en de plaats die kinderrechten daarin zullen opnemen, zullen de gesprekken omtrent de hervormingen weer opgenomen worden.

Vermoedelijk zal er omtrent de hervorming van de NCRK tegen het voorjaar meer duidelijkheid kunnen worden gegeven.

Mw. Govaert vraagt aan Dhr. Hoefmans of hij in het bezit is van vergelijkende studies betreffende bestaande kinderrechteninstellingen met A-statuten in het buitenland.

Dhr. Hoefmans antwoordt dat hij niet over dergelijke studies beschikt. Een specifieke studie betreffende kinderrechten wordt niet voorzien. Wel wordt gebruik gemaakt van studiewerk betreffende bestaande mensenrechteninstellingen.

De voorzitter vraagt of een consultatie van de rechtstreeks betrokken organen gepland is.

Dhr. Hoefmans antwoordt dat de werkformule weliswaar de mogelijkheid voorziet om hiertoe over te gaan, maar dat daar nog niets concreet rond beslist is.

IV Opvolging ratificatieproces Klachtenprotocol

1 Stand van zaken op niveau van de verschillende overheden

Op niveau van de federale overheid heeft FOD Justitie recent een memorie van toelichting afgewerkt. Deze wordt weldra voorgelegd aan de Raad van Staten voor advies. De memorie werd inmiddels reeds doorgezonden aan de andere entiteiten zodat die eveneens vooruitgang kunnen boeken.

De Vlaamse Regering heeft de federale memorie van toelichting niet afgewacht en is reeds voordien van start gegaan met de goedkeuring van het klachtenprotocol bij het IVRK.

Dhr. Joost Van Haelst haalt aan dat het Vlaams Parlement op 5 december 2012 het klachtenprotocol bij het IVRK goedkeurde. De goedkeuring geeft expliciet aan dat sprake is van een opt-in betreffende de interstatelijke mededelingen. Er is tevens voor geopteerd om geen opt-out toe te passen betreffende de onderzoeksbevoegdheid van het Comité in geval van ernstige of systematische schendingen.

De Vlaamse overheid roept de andere overheden op snel werk te maken van de goedkeuring zodat België nog bij de eerste ratificerende landen zou kunnen zijn en zichtbaar zou bijdragen tot een snelle inwerkingtreding op wereldvlak.

Het Brussels hoofdstedelijk gewest heeft inmiddels, met name op 13 december 2012, op regeringsniveau een ontwerp goedgekeurd, dat vervolgens aan de Raad van State wordt voorgelegd.

2 Aankondiging studiedag

Op vrijdag 29 maart 2013 organiseert de NCRK een studiedag betreffende het onderwerp: 'Naar een kindvriendelijke implementatie van het klachtenprotocol bij het IVRK'.
Voor het voorlopige programma, zie bijlage

Enkele thema's die het secretariaat alvast voorstelt bijkomend te behandelen tijdens deze studiedag zijn:

- Wie vertegenwoordigt de jongere best in geval van een klacht: een pro-Deadvocaat die materie niet noodzakelijk grondig kent of een gespecialiseerde NGO die daartoe dan wel over de nodige middelen moet beschikken?
- Welke rol kan de KRC/DGDE spelen (Enkel kenbaarmaking van het protocol? Eventueel ook doorverwijzing naar instantie die jongere kan bijstaan in geval van klacht? Andere rollen?)
- Welke rol kan de toekomstige NHRI spelen?
- ...

Indien de leden nog voorstellen hebben omtrent te behandelen aandachtspunten mogen zij deze doorgeven aan het NCRK-secretariaat.

Na deze studiedag zal een expertenwerkgroep, ondersteund door het NCRK-secretariaat reflecteren rond de concrete modaliteiten van de implementatie van het protocol op het niveau van het middenveld. Deze werkgroep zal een advies uitschrijven dat verspreid zal worden onder de actoren van het maatschappelijk middenveld en de regeringsvertegenwoordigers.

Bijlage 1:

Studie(voormid)dag vrijdag 29 maart 2013: Naar een kindvriendelijke implementatie van het klachtenprotocol bij het IVRK

Conferentie vrijdag 29 maart 2013, 9u15-15u30

Naar een kindvriendelijke implementatie van het klachtenprotocol bij het IVRK

Met onder meer:

Inleiding, door Prof. Em. Eugeen Verhellen

Wat kunnen we verwachten van het protocol?, door Prof. Wouter Vandenhole

Wat kunnen we verwachten van het Comité en de Belgische Staat betreffende de implementatie van het protocol?, door Prof. en Mr Thierry Moreau (CIDE)

Wat kunnen we verwachten van de NGO's?, door Dhr. Benoît Van Keirsbilck (DEI Belgique)

Tussenkomst internationale experts inzake klachtenprocedures en vertegenwoordiging door NGO's (ovb)

Rondetafelgesprek betreffende voorgaande aandachtspunten, met als bijkomend thema: kenbaarmaking protocol

Deelnemers: Ambrassade, Dhr. Bernard Devos (DGDE), Prof. Jacques Fierens, Unicef België, Mw. Ankie Vandekerckhove (experte in child friendly justice), Dhr. Bruno Vanobbergen (KRC)
+ reacties zaal

DEELNEMERSLIJST / LISTE DES PARTICIPANTS

Plenaire Zitting 14-12 -2012 / Séance Plénière 14-12 -2012

Aanwezig/ Présent(e):

- M. Stéphane Aujean, suppléant du représentant du Ministre compétent en matière des Pouvoirs subordonnés, de l'Aménagement du Territoire, en ce compris les monuments et sites, de la Propreté publique, de la Coopération au Développement et de la Statistique régionale (COCOF)
- Mevr. Christel De Craim, Dienst voor het Strafrechtelijk Beleid
- Mevr. Sarah D'hondt, voorzitster Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind
- Mr Jérémie Drouart, représentant du Secrétaire d'Etat compétent en matière du Budget, de l'Enseignement, du Tourisme et des Relations internationales
- M. Stephan Durviaux, représentant du Délégué aux Droits de l'Enfant
- Mme Malvina Govaert, représentante de l'Observatoire de l'Enfance, de la Jeunesse et de l'Aide à la Jeunesse de la Fédération Wallonie - Bruxelles
- M. Marc Hamel, remplaçant de la représentante du gouvernement de la Communauté germanophone
- Mme Aurélie Herremans, représentante de la Ministre compétente en matière de la Politique d'Aide aux Personnes Handicapées (COCOF)
- Dhr. Alexander Hoefmans, vertegenwoordiger Federale Regering
- Mme Anne Kestemont, Fedasil et suppléante de la représentante de la Secrétaire d'Etat fédérale à l'Asile et la Migration, à l'Intégration sociale et à la Lutte contre la pauvreté
- Mevr. Ruth Lamotte, vertegenwoordiger van de erkende Vlaamse administraties en instellingen - Administratie Onderwijs en Vorming
- Mme Julie Lejeune, représentante du Centre pour l'Egalité des Chances et de la lutte contre le racisme
- M. Benoît Parmentier, représentant du gouvernement de la Communauté française
- Mme Ludivine Pirson, Fedasil
- Dhr. Johan Put, plaatsvervangend vertegenwoordiger Vlaamse Interuniversitaire Raad
- Mevr. Eline Strik, plaatsvervangend vertegenwoordiger Kinderrechtencoalitie
- Mme Janina Suprun, assistante administrative auprès du secrétariat de la CNDE
- Mme Anne Swaluë, l'Observatoire de l'Enfance, de la Jeunesse et de l'Aide à la Jeunesse de la Fédération Wallonie - Bruxelles

- Mme Anne Vandenberghe, représentante du Secrétaire d'Etat WATHELET, Secrétaire d'Etat à l'Environnement, à l'Energie et à la Mobilité, adjoint à la Ministre de l'Intérieur et de l'Egalité des chances, et Secrétaire d'Etat aux Réformes institutionnelles, adjoint au Premier Ministre
- Dhr. Johan Van der Auweraert, plaatsvervangend vertegenwoordiger Comité voor Bijzondere Jeugdzorg
- Mevr. Siska Van de Weyer, attaché NCRK
- Dhr. Joost Van Haelst, dienstdoend vice-voorzitter en plaatsvervangend vertegenwoordiger van de erkende Vlaamse administraties en instellingen
- Mme Colette Van Lul, représentante de la Secrétaire d'Etat fédérale à l'Asile et la Migration, à l'Intégration sociale et à la Lutte contre la pauvreté

Verontschuldigd / Excusé(e):

- Mevr. Suzy Bleys, vertegenwoordiger Vlaamse Regering en Vlaams Minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel
- Mme Maud Dominicy, représentante Unicef Belgique
- Mevr. Isabelle Heyndrickx, plaatsvervangend vertegenwoordiger Federale Regering
- Mevr. Véronique Joosten, vertegenwoordiger federaal Minister van Buitenlandse Zaken
- M. François Monnier, remplaçant du représentant du Vice-Ministre-Président de la Communauté française et Ministre de l'Enfance, de la Recherche et de la Fonction publique
- Mme Magali Plovie, représentante du Collège réuni de la Commission Communautaire Commune
- Mevr. Liesbet Sommen, vertegenwoordiger federaal Minister van Financiën en Duurzame Ontwikkeling
- M. Jérémie Tojerow, représentant du Gouvernement fédéral
- Dhr. Bruno Vanobbergen, Kinderrechtencommissaris